

УДК 657:340

## ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА РЕЄСТРАЦІЇ РРО ТА ПРРО В СИСТЕМІ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Максим Патута; Тетяна Шматковська

*Волинський національний університет імені Лесі Українки,  
Луцьк, Україна*

**Резюме.** Досліджено як повпливали зміни в українському законодавстві щодо ведення розрахунково-касової дисципліни на поточну ситуацію на ринку. Систематизовано інформацію про правильну організацію розрахунково-касової дисципліни на підприємствах. Розглянуто особливості використання та реєстрації реєстраторів розрахункових операцій та програмних реєстраторів розрахункових операцій в діяльності суб'єктів господарювання, порядок їх роботи в різних середовищах бізнесу. Визначено основні відмінності різних програмно-технічних комплексів, які забезпечують розрахункові операції.

Ведення розрахунково-касової дисципліни в Україні формувалося під впливом старих радянських стереотипів і не передбачала повного контролю за рухами коштів підприємців. Відповідно, стало зрозуміло, ситуація не може й на далі залишатися такою. Тому законодавчий апарат ввів ряд змін і обмежень щодо прозорого відображення розрахункових операцій. Усі нововведення в переважній більшості випадків зроблені для виведення бізнесу з тіні, фіскалізації доходів, поповнення державної казни несплаченими податками. Хоча вони були впроваджені недавно, проте вже кардинально змінили порядок ведення розрахункових операцій. Тому з приводу тих чи інших облікових питань є велика кількість роз'яснень податкових органів, статей аналітиків та практиків, які розміщують їх у популярних журналах тощо. Тобто, якщо в суб'єкта господарювання й виникають якісь непорозуміння щодо правильності відображення в обліку тих чи інших операцій, він завжди може отримати консультацію від податкових органів, яку потім можна використати в суді.

Поряд із наявними змінами щодо обов'язковості застосування реєстраторів розрахункових операцій чи програмних реєстраторів розрахункових операцій (далі – РРО і ПРРО відповідно), економічна ситуація в країні стала дуже нестабільною, так як 24 лютого 2022 року на Україну здійснений повномасштабний збройний наступ з боку російської федерації, внаслідок чого цього ж дня Указом Президента України № 64/2022 було введено воєнний стан. Правила ведення бізнесу кардинально змінилися, багато українців змушені були залишити свої рідні домівки, чимало людей виїхало за кордон, дехто переїхав у безпечніші регіони. Результатом цього стало масове припинення діяльності багатьох підприємств, а в тих, які залишилися, обсяги оборотів знизилися, стандартні схеми роботи піддалися вагомим перетворенням. Попри це, підприємці повинні й надалі використовувати РРО і ПРРО під час проведення розрахункових операцій. Жодних скасування чи відтермінувань на час дії воєнного стану не було запроваджено. Відтак, вивчення особливостей використання та реєстрації РРО та ПРРО в діяльності суб'єктів, які ще працюють або тих, що хочуть почати свою справу в цей непростий час, у принципово нових умовах зовнішнього середовища, зумовлює актуальність наукового дослідження.

**Ключові слова:** РРО, ПРРО, ДПС, платники податку, реєстрація РРО, фізичні особи-підприємці, законодавство.

[https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk\\_tntu2023.02.058](https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.02.058)

Отримано 17.03.2023

UDC 657:340

**FEATURES OF THE USE AND REGISTRATION OF RST AND SRST IN THE DEVELOPMENT SYSTEM OF MODERN INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES****Patuta Maksim; Tetyana Shmatkovska***Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine*

**Summary.** *The article examines how the changes in the Ukrainian legislation regarding the conduct of settlement and cash discipline affected the current situation on the market. Systematized information on the correct organization of accounting and cash discipline at enterprises. We considered the peculiarities of the use and registration of settlement transaction registrars and software settlement transaction registrars in the activities of business entities, the procedure for their operation in various business environments. We determined the main differences of various software and technical complexes that provide calculation operations.*

*The conduct of accounting and cash discipline in Ukraine was formed under the influence of old stereotypes and did not include full control over the movements of entrepreneurs' funds. Accordingly, it became clear that the situation cannot remain as it is, therefore the legislative apparatus introduces a number of changes and restrictions regarding the transparent display of settlement transactions. All innovations, in the vast majority of cases, were made to bring business out of the shadows, fiscalization of revenues, and replenish the state treasury with unpaid taxes. Although they were implemented recently, they have already fundamentally changed the procedure for conducting settlement operations. Therefore, regarding certain accounting issues, there are a large number of clarifications by tax authorities, articles by analysts and practitioners who place them in popular magazines, etc. That is, if a business entity has any misunderstandings regarding the correctness of accounting for certain transactions, he can always get advice from the tax authorities, which can be used later in court.*

*Along with the existing changes regarding the mandatory use of settlement transaction registrars or software settlement transaction registrars (hereinafter RST and SRST, respectively), the economic situation in the country has become very unstable, since on February 24, 2022, a full-scale armed attack was carried out on Ukraine by the Russian federation, as a result of which, on the same day, martial law was introduced by Decree of the President of Ukraine No. 64/2022. The rules of doing business have changed radically, many Ukrainians were forced to leave their native homes, many people went abroad, some moved to safer regions. The result of this was the mass termination of the activities of many enterprises, and in those that remained, the volume of turnover decreased, standard work patterns were subjected to significant transformations. Despite this, entrepreneurs must continue to use RST and SRST during settlement transactions. There were no cancellations or postponements for the duration of martial law. Therefore, the study of the peculiarities of the use and registration of RST and SRST in the activities of subjects who are still working or those who want to start their business in this difficult time, in fundamentally new conditions of the external environment, determines the relevance of scientific research.*

**Key words:** *RST, SRST, STS, taxpayers, registration of RST, individual-entrepreneur, legislation.*

[https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk\\_tntu2023.02.058](https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.02.058)

Received 17.03.2023

**Постановка проблеми.** Ведення розрахунково-касової дисципліни в Україні формувалося під впливом старих радянських стереотипів і не було передбачено повного контролю за рухами коштів підприємців. Стало зрозуміло, що ситуація не може й на далі залишатися такою. Тому законодавчий апарат ввів ряд змін і обмежень щодо прозорого відображення розрахункових операцій. Усі нововведення в переважній більшості зроблені для виведення бізнесу з тіні, фіскалізації доходів, поповнення державної казни несплаченими податкам. Хоча вони були впровадженні недавно, проте вже кардинально змінили порядок ведення розрахункових операцій. Тому з приводу тих чи інших облікових питань є велика кількість роз'яснень податкових органів, статей аналітиків та практиків, які розміщують їх у популярних журналах тощо. Тобто, якщо в суб'єкта господарювання й виникають якісь непорозуміння щодо правильності відображення в

обліку тих чи інших операцій, він завжди може отримати консультацію від податкових органів, яку потім можна використати в суді.

Поряд із наявними змінами щодо обов'язковості застосування реєстраторів розрахункових операцій чи програмних реєстраторів розрахункових операцій (далі – РРО і ПРРО відповідно), економічна ситуація в країні стала дуже нестабільною, так як 24 лютого 2022 року на Україну здійснено повномасштабний збройний наступ з боку російської федерації, внаслідок чого цього ж дня Указом Президента України № 64/2022 було введено воєнний стан [1]. Правила ведення бізнесу кардинально змінилися, багато українців були змушені залишити свої рідні домівки, чимало людей виїхало за кордон, дехто переїхав у безпечніші регіони. Результатом цього стало масове припинення діяльності багатьох підприємств, а в тих, які залишилися, обсяги оборотів знизилися, стандартні схеми роботи піддалися вагомим перетворенням. Попри це, підприємці повинні й надалі використовувати РРО і ПРРО під час проведення розрахункових операцій. Жодних скасування чи відтермінувань на час дії воєнного стану не було запроваджено. Відтак, вивчення особливостей використання та реєстрації РРО та ПРРО в діяльності суб'єктів, які ще працюють або тих, що хочуть почати свою справу в цей непростий час, у принципово нових умовах зовнішнього середовища, зумовлює актуальність наукового дослідження.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Важка ситуація та впровадження нових норм у законодавстві зумовили необхідність роз'яснення нових правил ведення облікової діяльності для суб'єктів господарювання, які продовжили свою роботу. Тому науковці, бухгалтери-практики заглибилися у ці зміни, щоб допомогти бізнесу залишатися на плаву. Зокрема, дослідження як працювати з РРО у воєнний час здійснювала Купчик Т. [2]. Шара О. досліджувала документальне оформлення процесу реєстрації РРО і ПРРО [3]; Пилипенко Г. і Багнюк Б. розглядали питання з упровадження РРО і ПРРО в бізнес [4]. Поряд з динамічними змінами економічної ситуації в Україні та продовженням воєнного стану дана ділянка дослідження залишається актуальною для проведення подальших досліджень.

**Мета** – визначення ступеня змін у системі розвитку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які вплинули на процес ведення бізнесу в Україні та узагальнення інформації щодо правильної організації розрахунково-касової дисципліни на підприємствах.

**Постановка завдання.** Для досягнення поставленої мети визначено основні наукові завдання: дослідження законодавства щодо використання РРО і ПРРО суб'єктами господарювання; виокремлення та систематизація останніх змін, що вплинули на проведення розрахункових операцій в умовах воєнного стану із виокремленням позитивних і негативних сторін цих нововведень.

Для вирішення поставлених завдань використано такі методи: аналіз, синтез, узагальнення, індукція, аналогія, моделювання, порівняння.

**Виклад основного матеріалу.** Такий феномен як «війна» ніяк не можна повністю передбачити чи повністю його нівелювати. Сучасні реалії ставлять всіх у скрутне становище й ніхто не застрахований від форс-мажорних обставин. Все ж, попри всі труднощі люди мають продовжувати працювати, аби забезпечити нормальне життя не тільки собі, а й іншим. Відповідно, суб'єкти господарювання мають продовжувати свою діяльність, при цьому виконуючи свою важливу функцію в системі оподаткування. Це відноситься до всіх сфер діяльності, адже саме податки змушують державний механізм працювати. Тому попри дію форс-мажорних обставин у вигляді воєнного стану необхідно всіма силами забезпечувати продовження облікової діяльності на підприємстві, тим самим справно показувати свої результати діяльності, що є основою для нарахування податків. Все це безпосередньо впливає на розгляд даної теми, так як

ще до воєнного стану органами державного управління було прийнято курс на виведення бізнесу із «тіні», внівши зміни до податкового законодавства ще з січня 2021 року [5]. Даний напрямок не був і не може бути змінений, адже тільки фіскалізуючи всі проведені розрахункові операції можна було змусити суб'єктів бізнесу показувати свої реальні доходи, тим самим не зменшуючи нарахування й сплату податків.

Згідно з законодавством реєстратор розрахункових операцій – це пристрій, або програмно-технічний комплекс, в якому реалізовані фіскальні функції і який призначений для реєстрації розрахункових операцій при продажу товарів (наданні послуг), операцій з торгівлі валютними цінностями в готівковій формі та/або реєстрації кількості проданих товарів (наданих послуг), операцій з видачі готівкових коштів держателям електронних платіжних засобів та з приймання готівки для виконання платіжних операцій [6]. До них можуть належати: електронний контрольний-касовий апарат, електронний контрольний-касовий реєстратор, вбудований електронний контрольний-касовий реєстратор, комп'ютерно-касова система, електронний таксометр, автомат з продажу товарів (послуг) тощо.

Щодо самого об'єкта огляду, то розрахункова операція – приймання від покупця готівкових коштів, платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо за місцем реалізації товарів (послуг), видача готівкових коштів за повернутий покупцем товар (ненадану послугу), а у разі застосування банківської платіжної картки – оформлення відповідного розрахункового документа щодо оплати в безготівковій формі товару (послуги) банком покупця або, у разі повернення товару (відмови від послуги), оформлення розрахункових документів щодо перерахування коштів у банк покупця [6].

Основна хвиля введення обов'язкового використання РРО для фізичних осіб – підприємців мала початися ще в серпні 2020 року, проте у зв'язку із запровадженням карантину в Україні та як наслідок, нестабільною ситуацією у бізнес-середовищі, уряд прийняв низку нововведень, що стосуються послаблення податкового тиску, скасування окремих штрафних санкцій та відтермінування набрання чинності деяких попередньо прийнятих законів.

Проте з 1 січня 2021 року використання РРО стає обов'язковим для ФОП платників єдиного податку, які здійснюють: реалізацію товарів (надання послуг) через мережу Інтернет; надання платних послуг у сфері охорони здоров'я; реалізацію ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння; роздрібну торгівлю вживаними товарами в магазинах (група 47.79 КВЕД); діяльність ресторанів, кафе, ресторанів швидкого обслуговування, якщо така діяльність є іншою, ніж визначена п. 11 ст. 9 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг»; діяльність туристичних агентств, туристичних операторів; діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщення (група 55.10 КВЕД); реалізацію текстилю (крім реалізації за готівкові кошти на ринках), деталей та приладдя для автотранспортних засобів відповідно до переліку, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

З 1 квітня 2021 року використання РРО стає обов'язковим для усіх ФОП платників єдиного податку 2–4 групи, незалежно від того, який дохід отримано фізичною особою-підприємцем. Якщо протягом 2020 року обсяг доходу ФОП платника єдиного податку 2–4 групи перевищить 1 млн грн, то тоді для такого ФОП використання РРО стає обов'язковим з першого числа кварталу, який настає після моменту такого перевищення [5]. Проте, зважаючи на особливі обставини, влада визначила, що період обов'язкового використання РРО, який вводиться з 2021 року, є перехідним.

З 01 січня 2022 року фізичні особи-підприємці – платники єдиного податку другої, третьої та четвертої груп згідно з вимогами Податкового кодексу України зобов'язані

застосовувати РРО та/або ПРРО при здійсненні розрахункових операцій незалежно від виду діяльності та обсягу доходу [8].

Застосування РРО та/або ПРРО є обов'язковим для тих суб'єктів господарювання, які здійснюють розрахункові операції в готівковій та/або в безготівковій формі (із застосуванням електронних платіжних засобів, платіжних чеків, жетонів тощо) при продажу товарів (наданні послуг) у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, а також операції з приймання готівки для подальшого її переказу [7].

Платники єдиного податку, що провадять роздрібну торгівлю на території села, мають право здійснювати розрахунки без застосування РРО/ПРРО, але з використанням розрахункових книжок та книг обліку розрахункових операцій, крім випадків:

- роздрібною торгівлю в торговельних об'єктах, в яких здійснюється також торгівля підакцизними товарами;
- дистанційною торгівлю, зокрема торгівлю через Інтернет;
- прийняття рішень сільськими радами та радами ОТГ про обов'язкове застосування на території села РРО/ПРРО.

Але у разі перевищення річного обсягу розрахункових операцій з продажу товарів (надання послуг) суми 167 розмірів мінімальної заробітної плати на 1 січня податкового (звітного) року, на один структурний (відокремлений) підрозділ (пункт продажу товарів), застосування РРО/ПРРО стане обов'язковим [8].

Для повноцінного дослідження даної теми варто окремо дослідити основні програмно-технічні комплекси, а саме, апаратний РРО і його нову альтернативу ПРРО.

Апаратний РРО – це пристрій, в якому реалізовані фіскальні функції і який призначений для реєстрації розрахункових операцій при продажу товарів або послуг. Тобто основна робота його – це реалізація фіскальних функцій, а саме, здатність забезпечувати одноразове занесення, довготермінове зберігання у пам'яті, багаторазове зчитування й неможливість зміни підсумкової інформації про обсяг розрахункових операцій, виконаних у готівковій та/або в безготівковій формі (із застосуванням електронних платіжних засобів, платіжних чеків, жетонів тощо), або про обсяг операцій з торгівлі валютними цінностями в готівковій формі, операцій з видачі готівкових коштів держателям електронних платіжних засобів [8].

До апаратних реєстраторів розрахункових операцій відносяться: електронний контрольно-касовий апарат, електронний контрольно-касовий реєстратор, вбудований електронний контрольно-касовий реєстратор, комп'ютерно-касова система, електронний таксометр, автомат з продажу товарів (послуг) тощо. Всіх їх можна поділити на два основні типи:

Фіскальний реєстратор – пристрій для проведення розрахунку клієнтів. Інформація про розрахунки зберігається у фіскальній пам'яті й не може бути змінена. Також фіскальний реєстратор допомагає провести продаж товару або послуги, автоматично формувати звітність та друкувати чеки. Ключовою особливістю такого реєстратора є те, що він підключається до комп'ютера, тобто робочого місця касира. Вся інформація про розрахункову операцію вноситься касиром у відповідне програмне забезпечення. Підключений до комп'ютера фіскальний реєстратор друкує фіскальний чек, зберігає ці дані в контрольній стрічці в електронному форматі у фіскальній пам'яті, а звітні дані відправляються на сервери органів Державної податкової служби через мережу Інтернет.

Такий вид апаратних РРО дозволяє обслуговувати велику кількість клієнтів за мінімальний час. Швидкість роботи лише залежить від програмного забезпечення, до якого безпосередньо підключається фіскальний реєстратор, та оптимізації складського обліку. Реєстрація розрахункової операції здійснюється в тандемі з проведенням облікової операції в програмі. Відповідно відбувається подвійне зберігання даних, що

дозволяє уникнути помилок при розрахунках: збереження інформації на чеку та в обліковій програмі. Тому РРО такого типу можна використовувати де:

1. У торговому приміщенні оснащено місце касира, є ноутбук або персональний комп'ютер, встановлено автоматизоване програмне забезпечення для обліку товарів та послуг;
2. Передбачена часткова або повна автоматизація торгівлі в майбутньому.
3. Великий потік клієнтів.
4. Регулярні зміни в ціновій політиці підприємства (акції, знижки, нові надходження).
5. Доступна бонусна або дисконтна система для клієнтів.
6. Облікова система сумісна з обраною моделлю. Часто такий пристрій обирають роздрібні та гуртові магазини, супермаркети та гіпермаркети, аптеки тощо.

Касовий апарат – портативний самодостатній пристрій із фіскальним модулем, дисплеєм, принтером чеків та клавіатурою. Касовий апарат дозволяє реєструвати розрахункові операції; підключати додаткові елементи: ваги, сканер, касову скриньку, термінал безготівкового розрахунку; надсилання отриманої інформації на сервери Державної податкової служби через мобільне Інтернет-з'єднання. Налаштування дозволить внести й видалити товари у базу даних касового апарата, скоригувати ціни.

Касовий апарат встановлюють:

1. Точки продажу з непостійним клієнтським потоком.
2. Торгові місця, де немає можливості встановити ноутбук або персональний комп'ютер.
3. У місцях з різкими перепадами напруги.
4. Власники бізнесу, які реалізують невелику кількість товару, а щомісячна інвентаризація займає лише кілька годин.
5. Сфера послуг на виїзд: виїзна торгівля, кур'єри, доставка їжі.

Основною відмінністю касового апарата від фіскального реєстратора є те, що перший не потребує підключення до облікової системи та пристроїв введення інформації, тобто є самостійним. Поряд із цим існує ряд недоліків: відсутність записів руху товару; переоцінювання товару займає дуже багато часу; один касовий апарат працює лише з одним ФОП; весь товар повинен бути промаркований, продавець повинен знати його артикул; немає інформації про клієнтів, поточні ціни; дисконтні системи та акції присутні в дорогих та спеціально запрограмованих апаратах. Проте якщо врахувати специфіку деяких підприємств, багатьох із цих недоліків можна уникнути.

Основна перевага касового апарата – низька ціна установки та подальшого обслуговування. Тому касовий апарат зазвичай встановлюють в невеликих продуктових магазинах, кіосках, продавці на ринках [9].

Для реєстрації РРО суб'єкт господарювання або представник суб'єкта господарювання подає до контролюючого органу заяву про реєстрацію реєстраторів розрахункових операцій за формою № 1-РРО (далі – реєстраційна заява за ф. № 1-РРО).

У разі відсутності підстав для відмови в реєстрації РРО посадова особа контролюючого органу не пізніше двох робочих днів з дня надходження реєстраційної заяви за ф. № 1-РРО приймає рішення про можливість реєстрації РРО, формує та резервує фіскальний номер РРО в інформаційній системі ДПС та надсилає до центру сервісного обслуговування (далі – ЦСО) інформацію у вигляді довідки про резервування фіскального номера реєстратора розрахункових операцій за ф. № 2-РРО засобами телекомунікацій в електронній формі.

Після закінчення робіт із введення РРО в експлуатацію ЦСО надсилає до контролюючого органу, де проводиться реєстрація РРО, примірники довідки про опломбування РРО та акта введення в експлуатацію РРО засобами телекомунікацій в

електронній формі з дотриманням вимог законів у сфері електронного документообігу та використання електронних документів із зазначенням обов'язкових реквізитів електронних документів. Роботи з введення РРО в експлуатацію виконуються ЦСО відповідно до вимог експлуатаційних документів у термін, що не перевищує трьох діб з дати його інформування ДПС про резервування фіскального номера реєстратора.

Протягом трьох робочих днів з дати надсилання до ЦСО довідки про резервування фіскального номера суб'єкт господарювання повинен забезпечити переведення РРО у фіскальний режим роботи (внесення фіскального номера до фіскальної пам'яті РРО, персоналізація та опломбування РРО в ЦСО).

Після отримання належним чином оформлених документів, посадова особа контролюючого органу не пізніше наступного робочого дня проводить реєстрацію РРО шляхом внесення даних до інформаційно-телекомунікаційної системи ДПС, розміщує в Електронному кабінеті в електронній формі та/або надає (надсилає) суб'єкту господарювання реєстраційне посвідчення РРО за формою № 3-РРО (далі – реєстраційне посвідчення за ф. № 3-РРО), що засвідчує реєстрацію РРО в контролюючому органі.

При реєстрації резервного РРО у правому верхньому куті реєстраційного посвідчення за ф. № 3-РРО робиться позначка «Резервний», у першому рядку відповідної таблиці в реєстраційному посвідченні за ф. № 3-РРО зазначаються назва та адреса господарської одиниці, де буде зберігатися резервний РРО, а в інших рядках – назви та адреси всіх господарських одиниць, де він може використовуватися. Щодо кожної господарської одиниці, де використовуватиметься резервний РРО, суб'єкт господарювання має завчасно повідомити як про об'єкт оподаткування [10].

Реєстрація резервного РРО для використання та зберігання у господарській одиниці, на якій використовується як основний програмний РРО, проводиться в порядку, визначеному у розділі II Порядку реєстрації та застосування реєстраторів розрахункових операцій, що застосовуються для реєстрації розрахункових операцій за товари (послуги), затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 14 червня 2016 року № 547 [11].

Програмний РРО – програмний, програмно-апаратний або програмно-технічний комплекс у вигляді технологічного та/або програмного рішення, що використовується на будь-якому пристрої, в якому фіскальні функції реалізовані через фіскальний сервер контролюючого органу і який призначений для реєстрації розрахункових операцій при продажу товарів (наданні послуг), операцій з торгівлі валютними цінностями в готівковій формі та/або реєстрації кількості проданих товарів (наданих послуг), операцій з приймання готівки для подальшого переказу.

Для початку роботи необхідно мати всього лише три речі:

- будь-який пристрій, куди можна встановити ПРРО;
- кваліфікований електронний підпис;
- вихід в Інтернет.

Користувач реєструє ПРРО у ДПС та може працювати. Сама робота з програмним РРО принципово нічим не відрізняється від апаратного.

За допомогою додатка можна з початку дня відкривати зміну, вносити розмінну монету, формувати чеки, виконувати інкасацію, формувати X- та Z-звіти. Кожен створений чек реєструється у базі даних ДПС і може бути перевірений споживачем.

У порівнянні з апаратними реєстраторами їхні програмні аналоги є доступнішими та дешевшими в експлуатації. Фіскальні служби рекомендують застосовувати саме ПРРО, оскільки вважають, що таке рішення є найкращим варіантом для ФОП 2–4 груп. Утім, програмні РРО можуть використовуватися й іншими суб'єктами господарювання, включаючи юридичних осіб, вони мають вибір: узяти звичайний РРО чи програмний. Коли потрібен універсальний підхід, то можливий варіант застосування двох рішень одночасно. Проте на одне робоче місце може бути зареєстровано тільки один РРО, тобто,

якщо приймається рішення використовувати лише програмний РРО замість апаратного, реєстрацію апаратного РРО потрібно скасувати, але водночас ви маєте можливість використовувати інший вид РРО в якості резервного.

Іноді ПРРО оптимальніший для завдань бізнесу, ніж апаратні реєстратори. Наприклад, якщо у вас невелика кількість продажів, а співробітники вже мають будь-який пристрій на робочому місці – смартфон, планшет або ноутбук. Крім того, якщо ваш бізнес – служба доставки, ви працюєте з безліччю кур'єрів і їм потрібні портативні касові апарати, ви можете видати їм смартфони для прийому оплат або використовувати їхні особисті пристрої. Все залежить від того, хто має застосовувати їх для фіскалізації чеків.

Програмний РРО поєднує в собі можливості апаратних РРО, а саме, він використовується як в тандемі з обліковими системами, так і повністю автономно, його компактність повністю залежить від використовуваного вами пристрою, де встановлений додаток. Водночас ПРРО має і свої особливості, так як це програмний комплекс, він потребує забезпечення технічними пристроями, такими, як принтер чеків (хоч можна надсилати електронні чеки) й безпосередньо пристрою, де встановлений додаток (комп'ютер, ноутбук, телефон тощо) і головне – доступ до мережі Інтернет. Також безперебійна та надійна робота реєстратора залежить не тільки від суб'єкта господарювання, а й від ДПС. Однак відгуки про те, як працює дата-центр ДПС, дозволяють припустити, що для користувачів ПРРО основна проблема полягає в перевантаженні й навіть падінні серверів або кібератаки з боку ворогів. На жаль, це відбувається часто. У такому разі підприємцю доведеться почекати та зробити чергову спробу фіскалізації чека через 10–30 хвилин, що навряд чи сподобається покупцеві.

Систематизовані дані за характеристиками традиційних і програмних РРО наведено в табл. 1.

**Таблиця 1.** Характеристика апаратних і програмних РРО

<i>Характеристика</i>	<i>Програмний РРО</i>	<i>Апаратний РРО</i>
1	2	3
Сутність	Програмний РРО – програма, яка може бути встановлена на будь-який сумісний пристрій	Класичний (апаратний) РРО – це пристрій або програмно-технічний комплекс
Вартість придбання	Контролюючий орган забезпечує безкоштовне програмне вирішення. Також, за бажанням, можна придбати відповідне програмне забезпечення за кошти у розробників ПРРО	Касові апарати та програмно-технічні комплекси придбаються за власні кошти суб'єкта господарювання
Z-звіти (фіскальний звітний чек)	Потрібно щоденно засобами ПРРО створювати в електронній формі фіскальні звітні чеки. При цьому Z-звіти генеруються автоматично (такі налаштування є в програмі)	Потрібно щоденно друкувати на РРО (за винятком автоматів з продажу товарів (послуг) фіскальні звітні чеки у разі здійснення розрахункових операцій
Робота у разі виходу з ладу РРО або відсутності електроенергії	На період відсутності зв'язку між програмним РРО та фіскальним сервером ДПС проведення розрахункових операцій здійснюється в режимі офлайн. Такий режим може тривати не більше 36 годин і не більше 168 год. протягом календарного місяця. На період виходу з ладу програмного РРО проведення розрахункових операцій не здійснюється до моменту усунення несправностей. Також можна користуватися зареєстрованим резервним РРО	На період виходу з ладу РРО та здійснення його ремонту або у разі тимчасового, не більше 7 робочих днів, відключення електроенергії проведення розрахункових операцій здійснюється з використанням книги обліку розрахункових операцій та розрахункової книжки або із застосуванням належним чином зареєстрованого резервного РРО



1	2	3
Касовий чек	Можна видавати як паперовий, так і електронний чек, який можна надіслати покупцю на його електронну пошту, месенджери (за бажанням), або у форматі QR-коду. Фактично продавець може надати платнику QR-код, за яким останній ідентифікує свій чек	Касовий чек надається покупцям у паперовому вигляді, деякі касові апарати можуть надіслати чеки SMS-повідомленням або на електронну пошту
Реєстрація РРО	Після того, як платник скачає з сайту ДПС безкоштовне ПЗ, або придбає незалежну програму та встановить на свій пристрій, йому необхідно буде зареєструвати цей програмний РРО. Реєстрація програмного РРО буде здійснюватися платником податків у електронному вигляді через Єдине вікно подання звітності. Через Єдине вікно буде подаватися форма 1-ПРРО з інформацією про користувача даного програмного РРО, у відповідь буде присвоєно фіскальний номер програмному РРО та включено його до відповідної бази даних. При реєстрації на кожен програмний РРО буде надано набір фіскальних номерів, які потім будуть присвоюватися кожному чеку по факту видачі їх в режимі офлайн	Суб'єкт господарювання за основним місцем обліку реєструє в податковому органі (для реєстрації потрібно обмінятися близько 8 формами). У разі відсутності підстав для відмови в реєстрації РРО приймається рішення про реєстрацію РРО. Протягом трьох днів з дати надсилання до ЦСО довідки про резервування фіскального номера суб'єкт господарювання повинен забезпечити переведення РРО у фіскальний режим роботи (внесення фіскального номера до фіскальної пам'яті РРО, персоналізацію та опломбування РРО в ЦСО). Для завершення процедури реєстрації РРО суб'єкт господарювання до закінчення терміну дії довідки про резервування фіскального номера надає до фіскального органу копію довідки про опломбування РРО та акт уведення в експлуатацію РРО

Джерело: створено авторами на основі [12].

**Висновки.** Реєстратор розрахункових операцій – пристрій або програмно-технічний комплекс, в якому реалізовані фіскальні функції і який призначений для реєстрації розрахункових операцій при продажу товарів (наданні послуг), операцій з торгівлі валютними цінностями в готівковій формі та/або реєстрації кількості проданих товарів (наданих послуг), операцій з видачі готівкових коштів держателям електронних платіжних засобів та з приймання готівки для виконання платіжних операцій.

Основна хвиля введення обов'язкового використання РРО для фізичних осіб – підприємців мала початися ще в серпні 2020 році, проте у зв'язку із запровадженням карантину в Україні та як наслідок нестабільною ситуацією у бізнес-середовищі, уряд прийняв низку нововведень, що стосуються послаблення податкового тиску, скасування окремих штрафних санкцій та відтермінування набрання чинності деяких попередньо прийнятих законів. Проте з 01 січня 2022 року перехідний період закінчився (пункт 61 підрозділу 10 Розділу XX «Перехідні положення «Податкового кодексу України») і застосування РРО та або ПРРО платниками єдиного податку другої, третьої та четвертої груп згідно з вимогами Податкового кодексу України зобов'язані застосовувати РРО та/або ПРРО при здійсненні розрахункових операцій незалежно від виду діяльності та обсягу доходу. Поряд з цим існують певні винятки щодо обов'язковості: платники єдиного податку першої групи та підприємці, що провадять роздрібну торгівлю на території села, мають право здійснювати розрахунки без застосування РРО/ПРРО, але з використанням розрахункових книжок та книг обліку розрахункових операцій. Також можуть не застосовувати РРО/ПРРО особи, які працюють через розрахунковий рахунок підприємця. Але тут не варто забувати про

обмеження – у разі перевищення річного обсягу розрахункових операцій з продажу товарів (надання послуг) суми 167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, на один структурний (відокремлений) підрозділ (пункт продажу товарів), застосування РРО/ПРРО стане обов'язковим.

Щодо самих РРО, то їх поділяють на два основних типи, а саме: програмні РРО і апаратні РРО. Останні можна умовно поділити на два основних види – фіскальні реєстратори й касові апарати.

Фіскальний реєстратор дозволяє обслуговувати велику кількість клієнтів за мінімальний час. Швидкість роботи залежить лише від програмного забезпечення, до якого безпосередньо підключається фіскальний реєстратор, та оптимізації складського обліку. Реєстрація розрахункової операції здійснюється в тандемі з проведенням облікової операції в програмі. Відповідно відбувається подвійне зберігання даних, що дозволяє уникнути помилок при розрахунках: збереження інформації на чеку та в обліковій програмі. Основною відмінністю касового апарата від фіскального реєстратора є те, що перший не потребує підключення до облікової системи та пристроїв введення інформації, тобто є самостійним. Звідси впливає низька ціна встановлення та подальшого обслуговування.

Програмний РРО поєднує в собі можливості апаратних РРО, а саме, він використовується як в тандемі з обліковими системами, так і повністю автономно. Його компактність повністю залежить від використовуваного пристрою, де встановлений додаток. Водночас ПРРО має і свої особливості, так як це програмний комплекс, він потребує забезпечення технічними пристроями, такими, як принтер чеків (хоч можна надсилати електронні чеки) й безпосередньо пристрою, де встановлений додаток (комп'ютер, ноутбук, телефон тощо), і головне – доступ до мережі Інтернет. Також безперебійна та надійна робота реєстратора залежить не тільки від суб'єкта господарювання, а й від ДПС. Також програмні аналоги РРО є доступнішими та дешевшими в експлуатації. Фіскальні служби рекомендують застосовувати саме ПРРО, оскільки вважають, що таке вирішення є найкращим варіантом для ФОП 2–4 груп.

Дане дослідження містить основні положення щодо впровадження й використання РРО, проте воно не є вичерпним, так як кожного дня влада приймає нові зміни та розробляє нові законопроекти, аби забезпечити нормальне функціонування бізнесу й державного апарату, так як, на жаль, війна ще не завершилась. Але ми знаємо одне: допоки над нами майорить синьо-жовтий стяг, держава та бізнес будуть максимально намагатись адаптувати свою діяльність під нові умови, щоб вижити у цей непростий час. І які б позитивні чи негативні зміни нас не спіткали, ми переможемо. Тому такі дослідження потрібно продовжувати, щоб допомогти всім знаходити якісну, перевірену корисну інформацію, яка стане озброєнням бізнесу в сучасних умовах. Слава Україні!

**Conclusions.** Thus, according to the conducted research, we learned that the settlement operations recorder is a device or software and technical complex in which fiscal functions are implemented and which is intended for the registration of settlement transaction for the sale of goods (provision of services), operations for trading currency values in cash form and/ or registration of the number of sold goods (provided services), operations for issuing cash to holders of electronic means of payment and accepting cash for payment operations.

The main wave of mandatory use of RST for individual entrepreneurs was supposed to begin in August 2020, however, in connection with the introduction of quarantine in Ukraine and, as a result, the unstable situation in the business environment, the government

adopted a number of innovations related to the relaxation of the tax pressure, the cancellation of certain fines and the postponement of the entry into force of some previously adopted laws. However, as of January 1, 2022, the transition period has ended (Clause 61 of subsection 10 of Chapter XX «Transitional Provisions of the Tax Code of Ukraine») and the application of RST and/or SRST by taxpayers of the single tax of the second, third and fourth groups in accordance with the requirements of the Tax Code of Ukraine are obliged to apply RST and/or SRST when carrying out settlement transactions, regardless of the type of activity and the amount of income. Along with this, there are certain exceptions regarding the obligation: for example, payers of the single tax of the first group and entrepreneurs who conduct retail trade in the territory of the village have the right to make calculations without using the RST/SRST, but using settlement books and accounting books of settlement transactions, as well persons who work through an entrepreneur's current account may not apply RST/SRST. But here we should not forget about the restrictions – in case of exceeding the annual volume of estimated operations for the sale of goods (providing services) the amount of 167 amounts of the minimum wage established by law on January 1 of the tax (reporting) year, for one structural (separate) subdivision (point of sale goods), the application of RST/SRST will become mandatory.

As for the RST, they are divided into two main types, namely software RST and hardware RST. The latter can be conventionally divided into two main types: fiscal recorders and cash registers.

The fiscal registrar allows you to serve a large number of clients in a minimal amount of time. The speed of work only depends on the software to which the fiscal recorder is directly connected and the optimization of warehouse accounting. Registration of the settlement transaction is carried out in tandem with the accounting operation in the program. Accordingly, there is a double storage of data, which allows you to avoid errors during calculations: saving information on the check and in the accounting program. The main difference between a cash register and a fiscal recorder is that the first one does not need to be connected to the accounting system and information input devices, that is, it is independent, hence the low price of installation and subsequent maintenance.

Software RST combines the capabilities of hardware RST, namely, it is used both in tandem with accounting systems and completely autonomously, its compactness depends entirely on the device you use, where the application is installed. At the same time, SRST has its own peculiarities, since it is a software complex, it needs to be provided with technical devices such as a check printer (although you can send electronic checks) and directly to the device where the application is installed (computer, laptop, phone, etc.) and, most importantly, access to the network Internet. Also, the smooth and reliable operation of the registrar depends not only on the business entity, but also on the STS. Also, software analogues of RST are more accessible and cheaper to operate. Fiscal services recommend the use of SRST, as they believe that this solution is the best option for individual entrepreneurs of 2–4 groups.

This study contains the main provisions regarding the implementation and use of the RST, but it is not exhaustive, since every day the authorities adopt new changes and develop new draft laws to ensure the normal functioning of business and the state apparatus, since, unfortunately, the war is not over yet. But, we know one thing for sure, as long as the blue-yellow flag flies above us, the state and business will try their best to adapt their activities to the new conditions in order to survive in this difficult time. And no matter what positive or negative changes befall us, we will win, so such research should be continued to help everyone find quality, verified, useful information that will become a weapon of business in today's conditions.

**Список використаних джерел**

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 20.03.2023).
2. Купчик Т. Є. Як працювати з РРО у воєнний час. Головбух. 2022. № 9342. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/9342-yak-pratsyuvati-z-rro-u-vonniy-chas> (дата звернення: 20.03.2023).
3. Шара О. В. Форма № 1-РРО або Заява про реєстрацію реєстратора розрахункових операцій. Головбух. 2022. № 8776 URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/8776-zayava-pro-restratsyu-restratora-rozrahunkovih-operatsiy-forma-1-rro> (дата звернення: 20.03.2023).
4. Пилипенко Г. С., Багнюк Б. О. Проблемні питання РРО-2022. Що потрібно знати про розрахункові операції. Юридична Газета Online. 2022. № 8776. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/podatkov-praktika/problemni-pitannya-rro2022-shcho-potribno-znati-pro-rozrahunkovi-operatsiyi.html> (дата звернення: 20.03.2023).
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (covid-19): Закон України від 29.05.2020 р. № 533-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-20#Text> (дата звернення 20.03.2023).
6. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.1995 р. № 265/95-ВР. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.03.2023).
7. Застосування РРО/ ПРРО з 1 січня 2022 року: кого це стосується. Роз'яснення ДПС в Одеській області від 15.02.2022. URL: <https://od.tax.gov.ua/media-ark/local-news/571257.html> (дата звернення: 20.03.2023).
8. Податковий кодекс України: Закон України від 23.12.2011 р. № 2755-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.03.2023).
9. Фіскальний реєстратор або касовий апарат. Що обрати. ТоргСофт. Офіційний блог 2022. URL: <https://store.torgsoft.ua/blog/fiskalnyj-ili-kassovyj/> (дата звернення: 20.03.2023).
10. Порядок реєстрація РРО та взяття його на облік контролюючим органом. Роз'яснення ДПС у м. Києві від 03.08.2021. URL: <https://kyiv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/488437.html> (дата звернення: 20.03.2023).
11. Про затвердження порядків щодо реєстрації реєстраторів розрахункових операцій та книг обліку розрахункових операцій: Наказ МФУ від 14.06.2016 р. № з0918-16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-16#Text> (дата звернення: 20.03.2023).
12. Класичний та програмний РРО: у чому відмінності. «Дебет-Кредит» 2020. URL: <https://news.dtki.ua/state/cash-handling/66171-klasicnii-ta-programnii-rro-u-comu-vidminnosti> (дата звернення: 20.03.2023).

**References**

1. Prezydent Ukrainy (2022) Ukaz "Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini" [Decree «About the introduction of martial law in Ukraine»]. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (accessed 20.03.2023). [In Ukrainian].
2. Kupchuk T. E. (2022) Yak pratsiyuvaty z RRO u voiennyi chas. 2022 [How to work with RST in wartime 2022]. Holobukh. № 9342 (electronic journal). URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/9342-yak-pratsyuvati-z-rro-u-vonniy-chas> (accessed 20.03.2023). [In Ukrainian].
3. Shara O. M. (2022) Forma № 1-RRO abo Zaiava pro reiestratsiiu reiestratora rozrakhunkovykh operatsii [Form No. 1-RST or Application for registration of the registrar of settlement operations]. Holobukh. № 8776 (electronic journal). URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/8776-zayava-pro-restratsyu-restratora-rozrahunkovih-operatsiy-forma-1-rro> (accessed: 20.03.2023). [In Ukrainian].
4. Pylypenko H. S., Bahniuk B. O. (2022) Problemni pytannia RRO-2022. Shcho potribno znaty pro rozrakhunkovi operatsii [Problem issues of RST-2022. What you need to know about settlement operations]. Yurydychna Hazeta Online (electronic journal). URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/podatkov-praktika/problemni-pitannya-rro2022-shcho-potribno-znati-pro-rozrahunkovi-operatsiyi.html> (accessed: 20.03.2023). [In Ukrainian].
5. Verkhovna rada Ukrainy (2020), Zakon Ukrainy no. 533-IX Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo pidtrymky platnykiv podatkiv na period zdiisnennia zakhodiv, spriamovanykh na zapobihannia vynyknenniu i poshyrenniu koronavirusnoi khvoroby (covid-19) [The Law of Ukraine no. 533-IX On amendments to the Tax Code of Ukraine and other laws of Ukraine regarding support for taxpayers for the period of implementation of measures aimed at preventing the occurrence and spread of the coronavirus disease (covid-19)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-20#Text> (accessed: 20.03.2023). [In Ukrainian].

6. Verkhovna rada Ukrainy (1995), Zakon Ukrainy no. 265/95-BP Pro zastosuvannya reiestratoriv rozrakhunkovykh operatsii u sferi torhivli, hromadskoho kharchuvannia ta posluh [The Law of Ukraine no. 265/95-BP On the use of registrars of settlement transactions in the sphere of trade, catering and services]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed: 20.03.2023). [In Ukrainian].
7. DPS (2022) Zastosuvannia RRO/PRRO z 1 sichnia 2022 roku: koho tse stosuetsia [Application of RST/SRST from January 1, 2022: to whom it concerns]. URL: <https://od.tax.gov.ua/media-ark/local-news/571257.html> (accessed: 20.03.2023). [In Ukrainian].
8. Verkhovna rada Ukrainy (2011), Zakon Ukrainy no. 2755-VI Podatkovi kodeks Ukrainy [The Law of Ukraine no. 2755-VI Tax Code of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (accessed: 20.03.2023). [In Ukrainian].
9. TorhSoft (2022) Fiskalni reiestrator abo kasovi aparat. Shcho obraty Ukrainy [Fiscal registrar or cash register. What to choose]. Official blog 2022. URL: <https://store.torgsoft.ua/blog/fiskalnyj-ili-kasovyj/> (accessed: 20.03.2023). [In Ukrainian].
10. DPS (2022) Poriadok reiestratsiia RRO ta vziattia yoho na oblik kontroliuichym orhanom [The procedure for registration of the RST and taking it into account by the controlling body]. URL: <https://od.tax.gov.ua/media-ark/local-news/571257.html> (accessed: 20.03.2023). [In Ukrainian].
11. Ministerstvo Finansiv Ukrainy (2016) Nakaz no. z0918-16 Pro zatverdzhennia poriadkiv shchodo reiestratsii reiestratoriv rozrakhunkovykh operatsii ta knykh obliku rozrakhunkovykh operatsii [Order no. z0918-16 On the approval of procedures for registration of settlement transaction registrars and settlement transaction accounting books]. URL: <https://kyiv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/488437.html> (accessed: 20.03.2023). [In Ukrainian].
12. Debet-Kredyt (2022) Klasychnyi ta prohramnyi RRO: u chomu vidminnosti [Classic and software RST: what are the differences]. URL: <https://news.dtkr.ua/state/cash-handling/66171-klasicnij-ta-programnij-rro-u-comu-vidminnosti> (accessed: 20.03.2023). [In Ukrainian].